

„A mi tendenciáink...”
SZAKKOLLEGIUMI TANULMANYOK, 8.
HATVANI ISTVAN SZAKKOLLEGIUM
DEBRECENI EGYETEM

„A mi tendenciáink...”
Szakkollégiumi Tanulmányok, 8.

Szerkesztők:

Ónadi Sándor
Papp Fruzsina Judit

Olvasószerkesztők:

Andrékó Tamás Dániel
Berecz Gábor

Hatvani István
Szakkollégium

Debreceni Egyetem

Debrecen, 2021

A Debreceni Egyetem Hatvani István Szakkollégiumának kiadása

A kötet megjelentetését a Nemzeti Tehetség Program keretében „Az Oktatási Hivatal által nyilvántartott szakkollégiumok támogatása” címmel meghirdetett pályázati kiírás NTP-SZKOLL-20-0059 számú projektje támogatta.

MINISZTERELNÖKSÉG
CSALÁDOKÉRT FELELŐS TÁRCA NÉLKÜLI MINISZTER

Borítóterv: Szendrei Ákos

© A szerzők és a szerkesztők

ISSN 2063–6059

Nyomta a Kapitális Kft., Debrecen
Felelős vezető: Kapusi József

Tartalomjegyzék

Előszó	7
Jakab Andrea	
„He prayeth well, who loveth well” The Purpose of Love and Praying in S. T. Coleridge’s <i>Christabel</i> and <i>The Rime of the Ancient Mariner</i>	9
Kanász Viktor	
„Hozzáfogható nincs Magyarországra”. Thury György megítélése a 16– 17. században.....	23
Kása Emese	
A realiztikus szemléletű feladatok aktív bevezetése a matematika órai tananyagba a trigonometria témakörén belül.....	37
Kiss Viktória Ilona	
Harc a boszorkányság ellen. VI. Jakab és a Démonológia	61
Konkoly Enikő Bianka	
A Copernicus adatbázisok felhasználási lehetőségei Debrecen példáján keresztül.....	73
Kovács Ágnes Éva, Manó Sándor, Csámer Loránd, Csernátony Zoltán	
PMMA és 3D nyomtatás alapú cranioplastica öntészeti technológiájának továbbfejlesztése.....	83
Kusnyir Krisztina	
„Most kezdődik az én kacskaringós életem...” – Győri Elek naiv festő önéletrírásának műfaji sajátosságai.....	101
Nagy Jenő	
Ivari szerepek a madárfészkek építésében	113
Ónadi Sándor	
Az első kereszties hadjárat (1095-1099) morális görbéje, s annak módszertani alapjai	125
A kötet szerzői	139

Előszó

A Debreceni Egyetem Hatvani István Szakkollégiuma elsődleges feladatként tekint a tudományos kutatásban résztvevő és ott kimagasló eredményekkel rendelkező hallgatók felkutatását és további kutatásuk támogatását.

A kutatási tevékenység folytatására széles lehetőség áll tagjaink rendelkezésére, a konferenciákon való előadói részvételektől kezdődően, neves előadók szakmai és közéleti előadásainak, vitaestjeinek részvételén, valamint régiókutatási programokba történő bekapcsolódáson át, egészen tudományos-ismeretterjesztő tanulmányok közléséig. Mindemellett szabadidős programok szervezésében is részt vehetnek a hallgatók, gyakran más szakkollégiumokkal társulva.

Ezt a sokéves hagyományt folytatva, most a nyolcadik tanulmánykötetet foghatja kezében a Kedves Olvasó. Az évente megjelenő gyűjtemény a tagok és meghívott szakkollégiumok hallgatóinak munkásságának megismerésére biztosít lehetőséget.

Szakkollégiumunk méretéből és összetettségéből adódóan ez a kötet is tükrözi azt a sokszínűséget, mellyel a legkülönbözőbb tudományterületek képviselői járulnak hozzá világunk, történelmünk, nyelvünk, szokásaink megismeréséhez.

A tanulmánykötet teret biztosít hallgatóinknak arra, hogy kipróbálhassák magukat tanulmányok írásában és azok megjelentetésében. A kilenc szak-, illetve a doktorandusz hallgatókat magában foglaló senior csoporttal működő intézményből igen változatos témákban születnek munkák, melyeket a hallgatók témavezetői, így a szakterületek kiemelkedő képviselői lektorálnak. Ezen felül a kötet szerkesztői igyekeznek hasznos tanácsokkal ellátni a szerzőket, hozzájárulva ahhoz, hogy színvonalasabbá tehesék későbbi közleményeiket.

Debrecen, 2021 novemberében

A szerkesztők

Az első kereszties hadjárat (1095-1099) morális gör- béje, s annak módszertani alapjai

Ónadi Sándor

DE, történelem PhD, I. évf.

onadisandor@gmail.com

Témavezető: Prof. Dr. Bárány Attila egyetemi tanár (DE)

Bevezetés

Jelen tanulmány célja, hogy bemutassa a sereg lelkesedésének, morális állapotának változását az első kereszties hadjárat során. Célom, hogy a tradicionálisan hadtörténeti központú szakirodalom mellett egy más-fajta értelmezést adjak a forrásoknak. A tanulmány eredményeit megelőző kutatásban Monteil-i Adhemarnak, a hadjárat pápai legátusának tevékenységét elemeztem. A vizsgálat végén arra a következtetésre jutottam, hogy a püspök, s a klérus a katonai, diplomáciai feladatok mellett elsődlegesen a sereg egyben tartásáért, valamint a morális krízisek kezeléséért felelt. A morális krízisek kapcsán meg kell jegyeznünk, hogy ezek legtöbbje összefüggésben van vagy az élelmiszer-, vízutánpótlás hiányával, vagy a folyamatos fenyegetettséggel, vagy a vezérek torzszalkodásával. Érdekes viszont, hogy miként javult a helyzet egy-egy egyházi rituálé hatására, annak ellenére, hogy az alapvető ellátási, fenyegetettségi körülmények nem változtak. Gaposchkin e rítusokat illette a „láthatatlan fegyver” jelzővel. (Gaposchkin, 2017. 97.) A tanulmány elkészítéséhez négy krónika (Aguilers-i Rajmund, Chartres-i Fulcher, Aachen Albert, *Gesta Francorum*), valamint a Heinrich Hagenmeyer gondozásában elkészült oklevélkiadás szövegeit használtam. (Hagenmeyer, 1901.) A téma népszerűségéből fakadóan próbáltam egy másfajta megközelítésmódot találni, s ezért fordultam a kvantitatív történetírás módszereihez. Célom nem a hadjárat ütközeteinek, vezetőinek bemutatása, hanem igyekszem megérteni a sereg morálját befolyásoló tényezőket, gondolkodásukat, a zarándokok vallásosságának mibenlétét, illetve a papok közbenjárásnak fontosságát. Az elemzés bemutatását követően kitérek a hadjárat négy tartós morális krízisére, illetve bemutatom ezek megoldását is.

Az adatbázisról

Ahhoz azonban, hogy a keresztes sereg morális görbéről beszélhesünk, szükségesnek mutatkozott valamilyen kvantifikálható mérés. Ennek első lépése egy adatbázis készítése volt, amelybe az említett kortárs művekből minden olyan bejegyzést beépítettem, melyek valamilyen érzelemre, közhangulatra, fiziológiai szükségletre, isteni büntetésre, megelőző rendelkezésekre, a hadjárat szakramentumával nem összeegyeztethető eseményekre utalnak. Az egyes események datálásánál a Heinrich Hagenmeyer által elkészített kronológiát használtam. (Hagenmeyer, 1902.) A kvantitatív történeti kutatások legnagyobb előnye, hogy az adatsorok segítségével olyan dolgokat vehetünk észre, amely fölött átsiklott volna a figyelmünk a kvalitatív történetírás módszerével. A témámat illetően mindössze egy olyan kutatást ismerek, amely igyekezett a krónikák szövegeit számszerűsíteni. Jean Flori azt vizsgálta tanulmányában, hogy a szerzőink hány esetben illették a hadjáraton elesetteket a mártíromság jelzőjével. (Flori, 1991.) Vizsgálódásomban azonban nemcsak egy-egy jelenségre, kifejezésre helyeztem a hangsúlyt, hanem törekedtem a hadjárat egy lehetséges *morális görbéjének* megrajzolására. A fentebb vázolt kritériumoknak megfelelő bejegyzésekhez egy -2 -tól $+2$ -ig terjedő számot rendeltem.

A bejegyzések minősítése, a hozzárendelt értékek kapcsán fontos egy módszertani kitérőt tenni, hiszen a vizsgálatnak ezen pontja hordozza magában leginkább a szubjektivitást. A bejegyzések morális értékeinek meghatározásánál azért választottam a fenti értékskálát, mert így a legkisebb a hibalehetőség, egy-egy bejegyzés túl- vagy alulértékelése, viszont elveszi a lehetőségét a nagyobb differenciák meghatározásához. A táblázatokban szereplő bejegyzésekhez rendelt számértékek meghatározása így a következő: -2 -es értéket rendeltem azokhoz a bejegyzésekhez, melyek bűnökről, a vezérek vitáiról, szöke-sekről, rendkívül alacsony morális állapotokról tájékoztatnak minket. Azokhoz a bejegyzésekhez rendeltem a -1 -es értéket, amelyek kisebb bűnök elkövetéséről¹, kisebb ellátási nehézségekről, vitákról, vagy a

---

¹ Előfordul, hogy magáról a bűn elkövetéséről nem írnak, csupán a különböző szankciókról, tilalmakról, amelyekről így feltételezzük, hogy korábban olyannyira jellemző volt, hogy tiltani kellett.

bajtársak halálának kapcsán érzett szomorúságról szólnak. A legmagasabb +2-es értéket azokhoz a bejegyzésekhez rendeltem, amelyek általános üdvívalgásról, egy-egy döntő ütközet győzelméről, az isteni kegy kiáradásáról szólnak, illetve azokat, amelyekben írónk egyértelmű utalást tesznek az általános harcikedv magas fokára. Az ezalatti értékhez rendeltem az ételmiszerellátás javulásához, a szorongatott helyzet lazulásához társított utalásokat. Az elemzés megkezdése előtt azonban preparálnom kellett az adatbázist. Az általam használt táblázatkezelő program, a *Microsoft Excel 2016* sajnos nem boldogult a korszak dátumaival, így azokat a kétezres évre levetítve vittem fel, s ezért szerepel a későbbi diagramon csupán az évszám utolsó két számjegye.

Korrelációs elemzés

Az 1. táblázatban a négy krónikából – a fent ismertetettek alapján – kinyert értékekből elkészített korrelációs mutató látható. A korreláció egy olyan statisztikai módszer, amely segítségével különböző adatsorok egymáshoz való viszonyát tudjuk kimutatni. A korrelációs érték minden esetben -1 és $+1$ közé esik. Ha az érték közelebb van a $+1$ -hez, annál erősebb pozitív korreláció van a két adatsor között, tehát egy irányba mutatnak. Erős korrelációról beszélünk, ha ez az érték $0,7$ vagy annál nagyobb. Ha a korrelációs érték a -1 -hez esik közelebb, akkor viszont negatív korreláció áll fent a két adatsor között, azaz fordított arányosság figyelhető meg. Végezetül pedig, ha a korrelációs érték a 0 -hoz közelít, akkor a két adatsor egymástól függetlenül mozog, nincs vagy nagyon minimális a köztük lévő kapcsolat. (Nemes Nagy 2005. 137.)

	GF	FC	RA	AA
GF	1,00	0,80	0,68	0,99
FC	0,80	1,00	0,99	0,99
RA	0,68	0,99	1,00	0,99
AA	0,99	0,99	0,99	1,00

Jelmagyarázat: GF: Gesta Francorum FC: Chartres-i Fulcher RA: Aguilers-i Raj mund AA: Acheni Albert

1. táblázat
A négy krónika korrelációs elemzése. Saját készítés

A táblázat vízszintes és függőleges tengelyén egyaránt a négy vizsgált krónika rövidített alakja látható. A különböző metszéspontokban két krónika közötti korreláció, kapcsolat került feltüntetésre. Ennek értelmében a *Gesta Francorum* a *Gesta Francorum*mal tökéletes egyezést ad, míg Chartres-i Fulcher krónikájával ez 0,8 értékű. Nem arra kell gondolnunk, hogy a krónikák szövegei, terjedelmük 80%-ban megegyeznek, hanem az általam kigyűjtött adatok kronológiai elhelyezkedése, s az ahhoz rendelt értékek alapján figyelhető meg ez az egyezés. A táblázat értékeiben fehér színnel jelöltem két azonos krónika összehasonlítását, melynek értéke mindig 1. A vizualizációt elősegítendő, minél erősebb a színárnyalat annál nagyobb korrelációról beszélhetünk.

Már magában érdekes, hogy a négy munka ennyire erős korrelációt mutat, hiszen egymástól függetlenül, 20-30 év leforgása alatt nyerték el végleges formájukat. Korábban utaltam rá, hogy a kvantitatív történetírás megmutathat számunkra olyan jellemzőket is, amik fölött átsiklottunk volna egy hagyományos vizsgálattal. Aachen-i Albert krónikájáról köztudott, hogy a hadjárat után készült, s munkájához felhasználta a visszaérkező zarándokok beszámolóit, valamint a többi munkát is. Az összehasonlítás segítségével láthatjuk, hogy a kigyűjtött bejegyzések alapján ez a krónika szinte teljes korrelációt mutat a másik három munkával. Ennek fényében Albert szinte teljes tökéletességgel követte a három másik krónika által használt időrendiséget, s hasonlóképp írt az egyes eseményekről. A legnagyobb eltérést a *Gesta Francorum* és Aguilers-i Rajmund munkája között láthatjuk. Ennek magyarázatára a diagram elemzésénél még visszatérek.

A diagramról

Az adatbázis értékeiből elkészített oszlopdiaqramon láthatóak a krónikánként különböző színekkel megjelölt adatsorok. Az egyes dátumokhoz rendelt bejegyzéseket a fent tárgyalt módszer segítségével rendeltem számértékhez. Ahol a függőleges vonalak sűrűbbek, ott megbízhatóbbak az eredményeink, hiszen az adott időszakhoz kapcsolódóan több adatunk is származik. A források azonban nem útinaplók, így a feljegyzések sűrűsége időrendben eltérő. Van, hogy egy napról

több bejegyzésünk is származik, míg máskor hónapokon keresztül „némák”. Az ilyen „fehér foltok” áthidalására vittem fel a diagramra az ún. polinomiális görbét (2. ábra), amelyet leginkább egyfajta *trendvonal*-ként értelmezhetünk. Azért döntöttem a polinomiális görbe mellett, mert az egyszerű lineáris függvénnyel ellentétben ez képes az eltérő szórású, sűrűségű adatok tendenciáit meghatározni. A diagramon látható szaggatott vonalak mutatják számunkra a krónikák *trendvonalát*, jelen esetben a *morális görbét*. Az ábra átláthatósága érdekében a görbéket az oszlopdigrammok nélkül ábrázoltam.

Szeretném kihangsúlyozni, hogy ez a módszer csupán egy másik perspektívából értelmezi az eseményeket, semmiképpen sem helyettesíti a kvalitatív vizsgálatot. A görbék megrajzolása után viszont arra a következtetésre jutottam, hogy azonos morális mély-, és csúcspontok láthatóak, mint a kvalitatív vizsgálat eredményeiben. A krónikáknál tartós morális mélypontot olvashattunk ki 1097 novemberétől, ami kisebb-nagyobb törésekkel Antiókhia elfoglalásáig, 1098 júniusáig alacsony maradt. Ezt követően a sikeres csaták, ostromok ellenére is a vezérek vitáiról, a zarándokok elégedetlenségéről olvashatunk, amelyet ezek a görbék is alátámasztanak. A diagramon látható, hogy Chartres-i Fulcher, Aguilers-i Rajmund és Aacheni Albert krónikája szinte együtt mozognak, míg a *Gesta* egy önálló ívet ír le. A *Gesta Francorum* esetében azt láthatjuk, hogy a görbe 1097 októberében éri el először a 0-t, tehát ekkor kerül először morális mélypontba a sereg. Érdekes viszont, hogy a másik három krónika ezt az mélypontot csak később éri el. Fulcher novemberben, Aacheni Albert januárban, míg Aguilers-i Rajmund csupán 1098 áprilisának végén, májusának elején. Láthatjuk még, hogy a *Gesta* sokkal hamarabb, már 1098 szeptemberében magas morált mutat, míg a többieknél ezt csak 1099 májusára tehetjük. Mi lehet az oka, hogy a *Gesta* a többieket megelőzve már morális válságról beszél, de társaihoz képest már nyolc hónappal korábban pozitív értéket látunk? A *Gesta Francorum* névtelen szerzője az egyetlen olyan szemtanúi beszámoló, akiről a kutatás feltételezi, hogy világi személy lehetett. Ha ezt elfogadjuk, s vele azt, hogy így maga is aktív szereplője volt a harcoknak, közvetlen közelről tapasztalta a háború borzalmait, az ellátási nehézségeket, az éhezést, akkor ezzel magyarázhatjuk az 1097. októberi süllyedést, hiszen ekkorra tehetőek az első

katonai kudarcok, s tömeges éhezéstről is tudunk. A többiekhez képest viszonyított korábbi kilábalást magyarázhatja, hogy a *Gesta* szerzője-világi személyként – többször említi az ellátási nehézségek megoldását, az élelemszerzést. Egyházi szerzőinket erre az időszakra datálható bejegyzéseikben leginkább a vezérek vitája, a hadjárat szüneteltetése, a zarándokok elégedetlensége foglalkoztatja. A *Gesta* is tudósít minket hasonló negatívumokról, de úgy tűnik a vezérek „nagypolitikája” elhalványult a mindennapi életkörülmények javulásának fényében. A négy krónika mindegyikénél megállapítható, hogy Jeruzsálem közelsége, az áhított cél megpillantása mekkora impulzussal rendelkezett a résztvevők számára. A *morális görbe* kicsúcsosodása egyértelműen Jeruzsálem 1099. július 15-i elfoglalására tehető.

A kiolvasható morális válságok elemzése

A következőkben szeretném bemutatni azt a négy morális mélypontot – illetve azok megoldását –, amelyek kitűnnek a diagram értékei alapján. Az első tartós mélypont 1097 novembere és 1098 februárja közé tehető. A keresztések 1097. október 21-én értek Antiókhia alá, s kezdtek hozzá az ostromhoz. A tél beálltával egyre nagyobb szükségét szenvedték élelemnek, olyannyira, hogy Fulcher már a hónap elején azt írja, hogy „*túlzottan gyötörte őket az éhség. [...] mindenki különösen lesújtott volt, s [...] többen az ostrom megszüntetését fontolgatták*”. (FC 72.)

Az elhúzódó ostrom, az élelmiszerhiány, valamint a lobogó elvesztése előidézte a hadjárat első, igazán mély morális krízisét. Az Istentől való függésük jegyében a szerencsétlenségeket isteni büntetésként értelmezték, amelyeket bűneik váltottak ki. Miféle bűnökről beszélhetünk? Rajmund például házasságtörést és lopást említ (RA 34.), Albert egymás átveréséről, megkárosításáról, s szintén házasságtörésről beszél (AA 228-29.), Fulcher a tékozlást, kapzsiságot, gőgöt és az erőszaktevést hangsúlyozza. (FC 72.) Aguilers-i Rajmund megörökíti a szegények és gazdagok távozását, majd hozzáteszi, hogy maga Boemund is távozását latolgatta. A válsághelyzetet kiélezte, hogy 1098. január 1-jén földrengés rázta meg a térséget, s egy különös égi jelenségről is beszámolnak kútfőink.

Az, hogy a hadjárat legtekintélyesebb vezetői, mint Boemund vagy Saint-Gilles-i Rajmund, s más „gazdagok” is az ostrom feladását

fontolgatták, mutathatja az eset súlyosságát, valamint az egyháziak és világiak közötti alapvető különbséget. A papok a sereggel maradtak, különböző rítusokkal próbálták fenntartani a lelkesedést, s maguk is vértanúságot szenvedtek. A hadjárat későbbi nehézségei ellenére sem menekül el egyetlen nagyobb egyházi méltóság sem. A válság hatására „a püspökök és a klérus minden tagja, [...] gyűlést tartottak, s kijelentették, hogy minden igazságtalanságot és gonoszságot ki kell vonni a seregből”. (AA 228-29.) A gyűlést követően január 1-jén „Adhemar sürgette az embereket, hogy három napig böjtöljenek, imádkozzanak, osszanak alamizsnát, tartsanak körmeneteket. [...] elrendelte, hogy a papok celebráljanak miséket, a klerikusok énekeljék a zsoltárokat”. (RA 36.) Aguilers-i Rajmund és Fulcher a rituálénak az isteni kegy visszanyerését tulajdonítja, s a továbbiakban már nem olvashatunk menekülésről, alacsony morálra utaló tényezőkről.

A kereszteseknek 1098. június 3-án sikerült elfoglalniuk a várost, de már június 5-én megérkezett a város felmentésére igyekvő moszuli emír, Kerboga előhada, amely félelemmel töltötte el őket, s sokan elmenekültek. (RA 49-50.; GF 87.) A szökéseket – a katonai fenyegetettség mellett – az éhezés is magyarázhatja. Krónikásaink beszámolnak, hogy éhségükben felfalták a málhás állatokat, a szegények pedig kénytelenek voltak bőröket vagy saját cipőjüket megenni. (GF 81.; AA 298-300.; RA 54.)

A nehézségeket most is isteni büntetésként értelmezték. Egy papnak, Valence-i Istvánnak imádkozás közben megjelent Krisztus. Felfedte, hogy minden győzelem, minden siker az Ő kegyelméből teljesült, a keresztesek mégis elfordultak tőle. Felszólította Istvánt, hogy forduljanak el a bűnöktől, s cserébe Ő is feléjük fordul. Krónikásaink a sereg újabb morális mélypontjára, s bűneik miatt az Úr elfordulására világítanak rá, azonban a látomások megoldást is kívánnak: fel kell hagyni a bűnös étellel, s vissza kell térni az Úrhoz. Ezt követően egy Péter Bertalan nevű zarándok jelentkezett a vezéreknél, akit – elmondása alapján – többször megkeresett Szent András, aki elárulta a Szent Lándzsa rejtkehelyét. Az ereklyét a mondott helyen magtalálták, ami feltüzeltelte a keresztesek harci vágyát. Rajmund és Albert leírhatatlan boldogságról és örömről ír. (RA 57.; AA 316.) Anzelm tolmácsolja, hogy

„rátalálván erre a drága kincsre, mindannyiunk szíve újjászületett”. (Veszprémy 1999. 158.)

A *Gesta* így ír az ütközetet megelőző rítusokról: „végül eltelt a három nap böjtben és egyik templomtól a másikig tartott körmenetekkel. A frankok megbánták bűneiket és feloldozást nyertek, hittel magukhoz veték Krisztus testét és vérét, alamizsnát osztottak, miséket mondattak”. (GF 94.) Rajmund szerint a frankok „összekarolva, [...] buzgó módon ünnepelemek az utcákon”. (RA 62.) Az esemény Ibn al-Athir figyelmét is felkeltette, aki miután felsorolja a vezetőket, azt írja, hogy „volt ott egy ravasz szerzetes, akinek nagy befolyása volt közöttük”. (Richards 2006. 17.) Ez a „ravasz szerzetes” minden bizonnyal Péter Bertalan volt, aki látomásával teljesen megfordította a sereg hangulatát, amelynek lelkesedése még az ostromlókat is meglepte. A keresztes sereg 1098. június 28-án kivonult a város elé, s győzelmet aratott Kerboga serege felett.

A harmadik tartósabb mélypont Maarrat an-Numán ostromához köthető. Az ostrom elhúzódott, s a keresztesek ismét kifogytak az élelmiszerből. Krónikásaink első ízben említik meg, hogy az emberek végső elkeseredésükben emberhúst fogyasztottak. Fulcher az őrjítő éhségről „megborzongva, írja, hogy egyesek „darabokat vágta ki az épp megölt szaracénok ülepéből, amit megfőztek” (FC 84.), a Névtelen hasonlóan azt írja, hogy a nélkülözés miatt „a tetemek húsát szeletelték fel és főzték meg”. (GF 108.) A látvány, ahogy íróinkat, úgy a sereget is demorizálhatta. A további bejegyzésekből úgy tűnik, hogy sikerült kezelni a megbotránkoztató esetet. Rajmund beszámol arról, hogy Rajmund gróf, Orléans és Albara püspöke összehívta az embereket és együtt imádkoztak a seregért. A papok biztatására „senki sem pihent és senki sem kételkedett a győztes eredményben”. (RA 78.)

A sikeres ostrom után a vezetők ismét vitába törtek ki. Rajmund szerint az újabb torzsalkodásra és megtorpanásra válaszul „sokan felhagytak a reménnyel, s lovaik szűkössége miatt megfordultak”. (RA 79.) Rajmund gróf eközben eredménytelenül folytatott tárgyalásokat a többi vezérrel. Mikor a sereg megunt a vezérek civódását, lebontották a város falait. Aguilers-i Rajmund beszámolója mutatja egyrészt a zarándokok függetlenedését, s azt, hogy a fogadalmát betartani igyekvő sereg miképp próbált hatni a vezérekre azzal, hogy az elsőórsként szolgáló jól védhető város falait lebontja, ezzel kikényszerítve az indulást.

A hadjárat negyedik, s egyben utolsó tartós morális mélypontja Jeruzsálem ostromához köthető. Miután a sereg 1099. június 3-án, Ramlában püspököt választott, folytatták útjukat Jeruzsálem felé. Ahogy egyre közelebb értek a Szent Sírhoz, úgy kerítette őket hatalmába annak vonzása. Flori is rávilágít, hogy az út ezen szakaszában már a források sem számolnak be fáradtságról, csüggedésről. (Flori 2014. 26.) Albert leírja, hogy *„Jeruzsálem nevét hallva, az egész nép örökönyekben tört ki, [...] megfeledkeztek a nehézségekről [...] falai előtt imákat és himnuszokat énekeltek, örömben sírtak”*. (AA 402.)

A nyári hőség, de főleg a vízhiány rendkívül megnehezítette az ostromot. *„A keresztények kezdték felélni a környéket, és figyelmen kívül hagyták az új támadásra való felkészülést. [...] Még ennél is ellenszenvesebb volt az a tény, hogy nem imádkoztak Istenhez.”* (RA 118.) A keresztések kedvtelenségét leginkább annak a katarzisznak az elmúlásával magyarázhatjuk, amely a város megpillantásakor támadt bennük. A várost megpillantva még sírva imádkoztak és énekeltek, de mi történhetett azóta? Rajmund tudomásunkra hoz egy újabb vitát, amely Rajmund gróf és Tankréd között támadt, illetve azt, hogy Tankréd öntörvényűen kitzte zászlaját Betlehem városára. A szomjúságról és gyöttrő hőségről beszámoló Rajmund elmondja, hogy *„a keresztések nem imádkoztak Isten kegyelméért, [...] ő pedig nem gondoskodott híveiről”*. A keresztések már arra gondoltak, hogy a tengerhez vonulnak, s felhagynak az ostrommal, azonban Isten elsüllyesztette ezeket a hajókat. (RA 120-21.)

A morális válságnak ismét egy pap, név szerint Péter Desiderius vetett véget. Péternek – elmondása szerint – megjelent az időközben elhunyt Adhemar püspök, aki a bűnöktől való megszabadulást és a körmenetek fontosságát hangsúlyozta. A rendelkezést a Névtelen és Albert is megerősíti, s hozzáteszi, hogy az összes keresztény körmenetet tett a város körül, majd az Olajfák hegyéről egy másik helyre mentek, ahol Ő a tanítványait tanította. Itt Remete Péter és Arnulf² a vezérek ellentéteit csillapítva prédikációt tartottak. Rajmund megjegyzi, hogy a körmenet hatására örömmel követték Isten és a fejedelmek parancsát. (RA 122.)

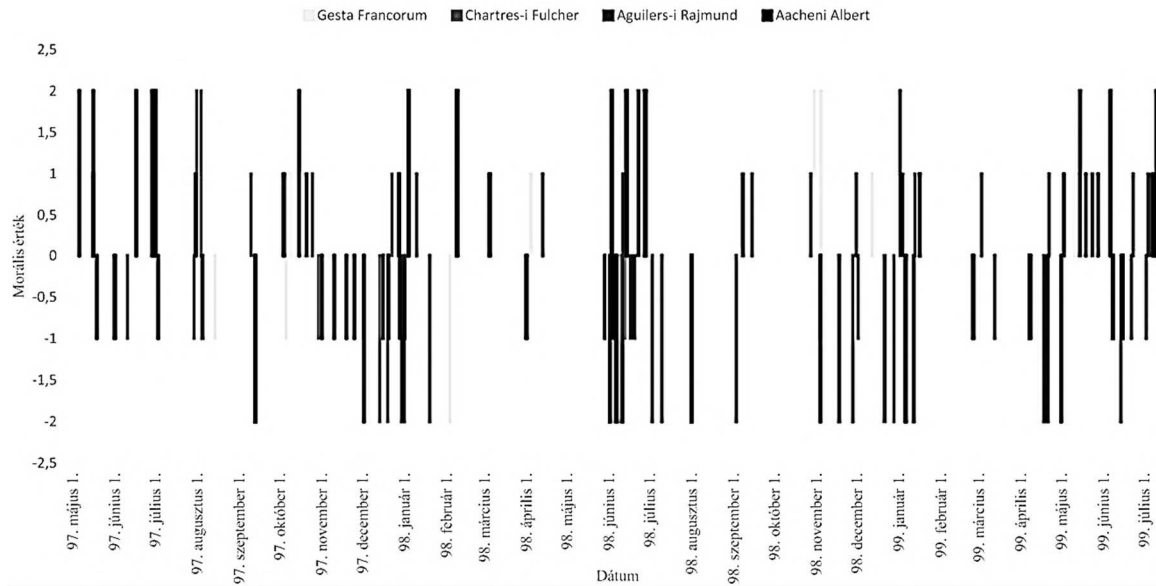
² Normandia Róbert káplánja.

A keresztesek megtisztultak, s július 15-én bejutottak a városba. Sokan látták Adhemart, ahogy a falakról bíztatja a sereget. Jeruzsálem 1099. július 15-i elfoglalásával lezárult az első keresztes hadjárat. A megközelítőleg három éve útra kelt zarándokok most teljesítették fogadalmukat, azonban a város, valamint a Szentföld sorsa ezzel még nem dőlt el.

Összefoglalás

A tanulmány során igyekeztem bemutatni a keresztesek lelkesedésének, morális állapotának változásait befolyásoló tényezőket. Az események újfajta megközelítése érdekében igyekeztem a forrásadottságokhoz alkalmazkodva kidolgozni egy saját módszertant, amelynek logikájára, felépítésére is kitértem. Az eredmények szemléltetése érdekében egy táblázatot és egy diagramot csatoltam. A kvantitatív vizsgálattal kapcsolatban megállapítható, hogy alátámasztja a kvalitatív kutatás eredményeit. A vizsgálat azonban rámutat olyan érdekességekre is, mint például Aacheni Albert interpretációja, vagy a *Gesta Francorum* világi szemléletű szerzőjének sajátosságai. A diagramnak köszönhetően egyértelműen kirajzolhatóak azok a morális mély- és csúcspontok, amelyek feldolgozására jelen kutatás fókuszál.

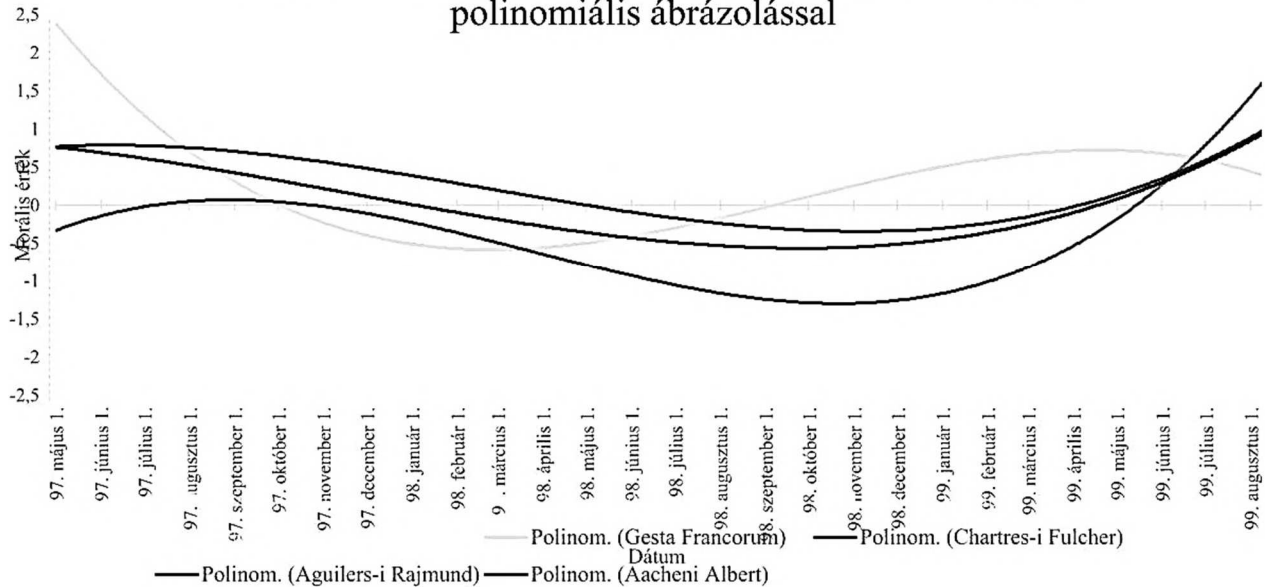
Az első keresztes hadjárat morális állapotának változásai értékmutatós ábrázolással

1. ábra

A négy krónika értékmutatós szemléltetése saját adatbázis alapján Saját szerkesztés.

Az első keresztes hadjárat morális állapotának változásai polinomiális ábrázolással

2. ábra

A négy krónika polinomiális szemléltetése saját adatbázis alapján. Saját szerkesztés.

Felhasznált források

AA: Albert of Aachen: *Historia Ierosolimitana*; History of the Journey to Jerusalem. Susan B. Edgington (ed.) (2007). Oxford

Epistolae et Chartae ad Historiam Primi Belli Sacri. Heinrich Hagenmeyer (ed.) (1901). Innsbruck

FC: The Chronicle of Fulcher of Chartres and Other Source Materials. Edward Peters (ed.) (1998). Philadelphia

GF: De Gesta Francorum et aliorum Hierosolimitanorum In. Veszprémy László (szerk.) (1999): Az első és második keresztes háború korának forrásai. Budapest, 13–128.

RA: Raymond d'Aguilers: *Historia Francorum Qui Ceperunt Iherusalem*. Transl. John H. Hill – L. L. Hill (1968). Philadelphia

The Chronicle of Ibn al-Athir for the Crusading Period from al-Kamil fi'l-ta'rikh. P.1. The Year 491-541/1097-1146. The Coming of the Franks and The Muslim Repsonse. Transl. D. S. Richards (2006). New York

Felhasznált irodalom

Nemes Nagy József (2015): Korrelációk. In Regionális elemzési módszerek. Regionális Tudományi Tanulmányok 11. Nemes Nagy József (szerk.) Budapest, 137–142.

Gaposchkin, M. Cecilia (2017): *Invisible Weapons. Liturgy and the Making of Crusade Ideology*. London

Flori, Jean (1991): Mort et martyre des guerriers vers 1100. L'exemple de la première croisade. *Cahiers de civilisation médiévale*, 34. 121-139.